

САРАДЊА ПОРОДИЦЕ И ШКОЛЕ У ЦИЉУ МОТИВАЦИЈЕ ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА

Резиме: *О значају сарадње породице и школе за правилан развој деце се веома често расправља и полемиче на разним нивоима. Знајући да су бројни задаци породице и школе заједнички, у циљу обезбеђивања услова, праћења развоја даровитих ученика, нужна су студиозна, интердисциплинарна истраживања. То је посебно значајно због упознавања специфичности развоја даровитих. Због тога је веома битна сарадња породице и школе; да би оне размењивале информације, знања и искуства о својој улози у процесу осамостаљивања детета, мотивацији за усавршавање учења, стицање знања, развој способности, те истраживање и проучавање садржаја за које су даровити ученици посебно заинтересовани.*

Будући да савремени развој друштва, науке и технике утиче на васпитну улогу породице и да је напредовање даровитих ученика заједнички циљ породице и школе, значајно је подстицати одговорност и самосталност даровитих ученика у учењу.

Да би родитељи пружили адекватну помоћ, подстицали развој и напредовање даровитих, сарадња са школом је управо због тога специфична и посебно значајна. Јер, нема сумње да је мотивација даровитих ученика итекако потребна.

Кључне речи: *породица, школа, сарадња, даровити ученици, развој, мотивација, учење, одговорност, самосталност.*

Увод

Полазећи од тога да породица има најзначајнији утицај на формирање личности ученика, она омогућава да се значајне друштвене вредности преносе на младе, те да их и они током одрастања усвоје и преносе на своје потомке. Теорија и пракса потврђују да је за успешно остваривање васпитно – образовних циљева и задатака веома значајна сарадња породице и школе. Јер су породица и школа два основна фактора васпитања, а карактеристике их одговорност, перманентност, дуготрајност, емоционалност и мотивисаност. Те две институције имају заједнички циљ да омогуће развој и напредак детета. Зато је неопходно успоставити јединствене васпитно – образовне

утицаје, ускладити принципе, методе и средства васпитно – образовног рада у школи – породици, те и успоставити одговарајућу комуникацију.

У циљу постизања што бољег успеха ученика у учењу и владању и родитеља у васпитању, неопходно је јединствено деловање породице и школе. За правилно – успешно васпитање деце – даровитих потребно је да се у васпитно – образовним установама делује у циљу формирања свестране, слободне, стваралачке личности, а да би у томе били што ефикаснији нужна је сарадња породице и школе, поготово када су у питању даровити. Модернизовање васпитно – образовне делатности значајно је за остваривање васпитно – образовне функције школе и породице. То се постиже прилагођавањем наставе и васпитања појединцу, уважавањем његових интересовања, предзнања, способности, потреба, темпа рада, личних карактеристика и мотивација, како у породици тако и у школи. У том циљу је све присутнија примена савремених наставних средстава и комбинација различитих метода и облика рада па су пред ученицима и наставницима све сложенији услови и деликатнији захтеви. Међутим, евидентно је да су појавом савремених техничких и наставних средстава (компјутера и др.) све присутнија атипична понашања, код којих се појављују озбиљнији проблеми у емоционалном животу и целокупном понашању.

Да би што ефикасније „пружили“ помоћ – помогли у развоју и напредовању у учењу и понашању, сарадњом породице и школе, нужно је залагати се за подизање квалитета васпитно – образовне делатности, хуманизацију односа између наставника и ученика, деце и родитеља и стварање повољније социјалне климе у породици и школи за одвијање процеса социјализације личности. Према томе за нормалан процес развоја личности значајно је јединствено васпитно деловање родитеља као и породице и школе. С обзиром да је васпитање сложена, суптилна и деликатна делатност, веома је значајно да наставници буду оспособљени за одговарајућу комуникацију, да успоставе партнерски однос са родитељима и да буду мотивисани да што свестраније упознају родитеље и ученике. То је поготово значајно за васпитање даровитих јер су они специфични. А да би обезбедили услове за њихово напредовање, значајно је обезбедити услове за развој њихових

интересовања, задовољавање потреба и мотивације за даље напредовање.

Значај сарадње породице и школе

Полазећи од циља и задатака васпитања и образовања у породици и школи, треба истаћи значај сарадње породице и школе. Сарадња ова два фактора је неопходна на свим подручјима, живота и рада младих и одраслих. Родитељи и наставници су одговорни за свестран, хармоничан, физичко – здравствени и интелектуални развој, као и за морално, естетско и радно васпитање. Они су дужни да *договарају* како породицу и школу модернизовати и омогућити младима да задовоље своје жеље, потребе, интересовања, а да не оду у лошу крајност у коришћењу достигнућа савремене науке, технике и технологије. Сведоци смо бројних породица које задовољавају своју децу техничким уређајима, те им дозвољавају да троше време и енергију па и здравље играјући игрице на компјутеру.

Имајући у виду савремене услове живота, неки родитељи имају тешкоћа у остваривању васпитног утицаја на децу па им је потребна помоћ школе. Зато је потребно идентификовати врсте и степен тешкоћа, те планирати активности (саветодавни рад са децом и родитељима).

Родитељи и наставници треба да обезбеде услове да даровито дете (с обзиром на своје специфичности) не ремети функционисање породице у подели улога. Даровита деца су захтевнија, радозналија, имају потребу да буду схваћена и прихваћена и веома су специфични у комуникацији. Свест о функцији и педагошком значају комуникације између родитеља и деце – даровитих и учитеља и родитеља, све је присутнија у педагошкој јавности. Знано је да међуљудски односи у школи обухватају првенствено односе између учитеља и ученика, ученика и ученика и учитеља и учитеља. „Треба истаћи да су међуљудски односи значајан чинилац за развој личности, посебно у раном детињству када се иначе формирају многе базичне особине личности. Када почне процес индивидуализације тада је значај односа са другима за развој личности мањи. У периоду индивидуализације појединац често мења оне особине личности и оне обрасце понашања који су настали у раном детињству.“ (Бојановић, 1979, 61 – 62) Значи, у каснијем периоду развоја, личност процењује и одређује ко је

извор информација, шта саопштава, како, коме и зашто, те на основу тога комуницира у друштву, породици и школи.

Нема сумње да је успешна комуникација полазна основа за правилан развој и успешно васпитање. При том, наравно, треба да родитељи и наставници подстичу развој креативности као суштинског својства даровитих. У том циљу, пред школу се постављају захтеви. Тражи се подстицање дивергентног мишљења, развијање критичког односа према постојећем знању и организовање активности које ће омогућити сигурност, истрајност, способност толерисања нејасноћа, спремност за преузимање ризика, самопоштовање, оптимизам, а нарочито је значајно *развијање унутрашње мотивације за учење. Добром сарадњом родитеља и наставника стварају се услови за размену информација о психо – физичким карактеристикама детета, његовом понашању и условима у којима живи, што му омогућује усклађивање њихових васпитних поступака.*

Да би били што успешнији у подстицању и праћењу напредовања, учења и развоја деце – даровитих, потребно је да родитеље приближимо школи, да их мотивишемо за сарадњу у решавању школских и заједничких питања и проблема и да им „пружимо“ практична упутства за васпитно деловање код куће. Активним ангажовањем родитеља у животу школе, пружа им се могућност да упознају организацију и рад школе и наставнике, те стекну увид у активности, у резултате рада своје и друге деце.

Да би сарадња била што успешнија, треба да се одвија континуирано, плански, систематски, са јасно утврђеним циљевима, задацима, облицима, методама, садржајима и динамиком њихове реализације. То је посебно значајно за сарадњу породице даровитих и школе. Дакле, сарадња треба да буде: непосредна, отворена, са разумевањем, поверењем, интересовањем и спремношћу наставника да пружа адекватну помоћ родитељу и ученику. Будући да „даровита деца представљају изазов и стварају проблеме који се разликују од захтева друге деце родитељи могу да играју значајну улогу у идентификовању и образовном развоју своје даровите деце, али су често несигурни око тога шта би требало да ураде. Збуњеност родитеља последица је њихове неприпремљености за подизање изузетног детета и недовољног знања о природи даровитости и креативности. Родитељима је потребно охрабрење јер искуство показује да се најбољи ефекат у реализацији талента постиже када се родитељи више ангажују око школе и активно траже

подршку за своју децу.“ (Максић, Мирков, 2007, 212). У том циљу, школа као институција треба да буде иницијатор сарадње, да упозна родитеље са васпитним циљевима, образовним задацима и методама породичног васпитања.

Сарадњом родитеља и школе стварају се услови за благовремену и ваљану дијагностику одређених проблема, тешкоћа у развоју, понашању и учењу. Тако се ствара могућност за уочавање и откривање узрока, те предузимање педагошких мера и поступака у циљу отклањања проблема. „Корнел и Грозберг као најважније карактеристике породичне средине за успешно лично прилагођавање даровите деце издвајају кохезију, отвореност и спремност за учешће у конфликтима.“ (Максић, Мирков, 2007, 213.) Дакле, ако је интеракција међу члановима породице отворена, флексибилна и толерантна, са могућношћу да се дете слободно понаша и комуницира, те избегава конфликти, дете ће имати оптималне услове за контролу понашања и прилагођавање. А то је значајно за подстицање одговорности и самосталности даровитих ученика у учењу.

Партнерске релације породице и школе у циљу мотивације даровитих ученика

Полазећи од тога да су породица и школа најодговорније за васпитање, развој и напредовање деце – даровитих, о значају сарадње породице и школе се расправља и полемише на разним нивоима. При том се има у виду да су бројни задаци породице и школе заједнички у циљу обезбеђивања услова и праћења развоја даровитих ученика. Да би што успешније реализовали циљ и задатке породице и школе, нужна су и студиозна интердисциплинарна истраживања. То је нарочито значајно због упознавања специфичности развоја даровитих и обезбеђивања услова за омогућавање њиховог напредовања. Да би све то обезбедили у што већој мери веома је битна сарадња породице и школе. Нужно је да оне размењују информације, знања и искуства о својој улози у процесу осамостаљивања детета, мотивацији за усавршавање учења, стицање знања, развој способности, те истраживање и проучавање садржаја за које су даровити ученици посебно заинтересовани. „Нека деца су даровита у природним наукама и математици, друга у уметности, трећа у вођству или социјалној осетљивости. Неки појединци су

даровити само у једној области, други су необично, практично способни у било којој области.“ (Ђорђевић, 1997, 586 – 587). Дакле, знано је да су даровити специфични у способностима, интересовањима и областима интересовања. „Неки су изузетно способни, али су слабо мотивисани или заинтересовани за развој одређених потенцијала, док су други високо талентовани и високо мотивисани. Код једних се посебни потенцијали манифестују на раном узрасту, код других се они јављају и расцветавају много касније. Било који посебан таленат ће се развијати или ће бити пригушен, зависно од услова и средине. Ако су услови повољни, ако средина нуди прихватање, подршку и подстицање, онда су шансе детета веома погодне и добре. Социјална средина омогућава испољавање различитих особености и својстава личности.“ (Ђорђевић, 1997, 587). Дакле, успех у учењу и развој способности даровитих се разликује код сваког индивидуално, а разлике су условљене утицајем социјалне средине, биолошким фактором, индивидуалном активношћу и мотивацијом.

Да би наставници у васпитно–образовном раду са даровитим били успешни, значајно је „да прилагоде образовне садржаје, поступке, методе, средства и стил рада различитим нивоима способности треба да упознају и схвате својства и потребе даровите деце, њихове тежње и интересовања да би могли да доносе јасне, адекватне и ефикасне одлуке у примени програма и организовању васпитно–образовног рада.“ (Ђорђевић, 1997, 588) За све то им је значајна и нужна сарадња са родитељима јер их они могу информисати о значајним карактеристикама њихове даровите деце. Будући да савремени развој друштва, науке и технике утиче на васпитну улогу породице и да је напредовање даровитих ученика заједнички циљ породице и школе, значајно је подстицати *одговорност и самосталност даровитих* ученика у учењу. Неку даровиту децу треба мотивисати да би проширила област својих тежњи и интересовања. Уважавајући потребе и карактеристике даровитих, образовни програми треба да допринесу развоју жеље за сазнањем, тежње за постизањем високих резултата, осећање одговорности према себи и другима. Међутим, и даровитој деци као и осталим је потребна љубав, прихватање, разумевање, подршка и мотивација. Због тога је значајно да родитељи размењују информације са наставницима и прате и обратно и прате напредовање и развој деце. При том, наравно,

треба обратити пажњу на процесе социјализације и индивидуализације јер у тим областима даровити повремено имају тешкоће. Да би помогли у савладавању тешкоћа и мотивисали ученике за даље напредовање, значајна је и нужна сарадња породице и школе.

Будући да су наставници одговорни за васпитно–образовни процес, значајно је да прикупе информације о условима живота и рада у породици и понашању ученика ван школе, те да делује на младе у циљу формирања свестране, слободне, стваралачке личности. „Наставници прате рад и развој ученика, откривају таленте у раду, прикупљају податке о талентованим ученицима, учествују у процесима идентификације талентованих, брину о томе да талентовани појединци нађу адекватно мјесто у наставном процесу, прате ефикасност предузетих педагошких мјера у раду с талентованим и брину да се на вријеме предузму мјере нужне за нормално напредовање талената.“ (Мандић, 1995; 220). Дакле, наставници су дужни да благовремено уоче, открију и организују активности у циљу њиховог развоја и напредовања. „Наставници су креатори програма, организатори ученичког рада, креатори психолошке климе и педагошких ситуација значајних за успех ученика. Они стварају повољан миље за учење, обезбеђују услове за несметан рад ученика, производе материјале и средства за учење. Функција наставника је да подстичу ученике на самосталан рад, критичко мишљење и креативно испољавање. Они су организатори ученичког рада, интелектуалне вође и савјетници у процесу учења. Они буде радозналост својих васпитаника, обезбеђују им изворе сазнања да би задовољили своју радозналост и интензивно развијали своје способности. Њихова је функција да подстичу развој талената, да дају подршку младим људима у часовима изузетних тешкоћа, криза и губљења повјерења у себе.“ (Мандић; 1995, 220-221). Значи, наставник је организатор, реализатор, иницијатор, евалуатор... у васпитно – образовном раду са даровитим. Он треба да подстиче ученичко откриће, истраживање, индивидуалне активности, те да креира образовне стратегије значајне за подстицање креативности и развој даровитих. За успешну реализацију програма рада са даровитим ученицима, наставник мора да има подршку родитеља, друштвене средине, специјализованих стручњака (педагога,

психолога) и материјална средства за унапређивање васпитно – образовног рада.

Будући да због незадовољства у личном, породичном и професионалном животу неки родитељи прибегавају пороцима: претерана употреба алкохола, коцкање, неверство, скитња - то их спречава да савесно испуњавају родитељске дужности и лоше утиче на сарадњу породице и школе. „Сведоци смо честих сукоба у породици који су последица различитих схватања како подизати и васпитавати дете, најчешће због тога што многи савремени родитељи вербално усвајају оно што је прогресивно у нашем друштвеном животу, а у практичном, свакодневном животу још увек се држе старог, традиционалног и преживелог, што спутава даљи развој младих.“ (Продановић, 1979; 14). Због тога је значајна континуирана сарадња са школом, како би професионални васпитачи указали родитељима на садржај и методе васпитања у савременом друштву. Од њих се очекује да помогну родитељима да разумеју проблеме са којима се суочавају њихова деца и да својим стручним сугестијама утичу на понашање родитеља. То је поготово значајно за родитеље даровитих.

На другој страни су родитељи, који преко своје деце желе да остваре оно што они нису могли у својој младости. Тада врше притисак на дете и постављају му превелике захтеве, без обзира на његове склоности, способности и интересовања. Данас многи родитељи немају времена за своју децу па ни стрпљења, такта и доследности у васпитању; немају разумевања за дечје проблеме и потребе; а воде рачуна о њиховим материјалним потребама па претерују у њиховом задовољавању. Тако сматрају да су извршили родитељску дужност и обезбедили већу љубав деце.

Оно што наставници све чешће уочавају је да неки родитељи искључиво школу сматрају одговорном за васпитање и образовање деце, а своје обавезе своде у скромне оквире бриге за егзистенцију. Због недовољног или неадекватног образовања, ниског опште – образовног, културног и педагошког нивоа, родитељи имају такав приступ васпитању. То се нарочито испољава у недоследном и нејединственом наступу према деци што такође негативно делује на сарадњу породице и школе. Имајући у виду специфичности даровитих, значајно је да родитељи и наставници размењују знања и искуства о њиховим индивидуалним потребама и интересовањима, те да подстичу

унутрашњу мотивацију, буде радозналост, подстичу креативност, самосталност у раду, критичко мишљење... Да би у томе били што успешнији, значајно је да сарађују и да сарадња буде: *непосредна, отворена, са разумевањем, поверењем, интересовањем и спремношћу наставника да пружи адекватну помоћ родитељу*. Сарадња наставника са родитељима треба да има карактер партнерског односа, да се равноправно допуњују, информишу и размењују искуства о учењу, развоју и понашању деце у породици и школи.

Да би сарадња била што успешнија, треба да се одвија континуирано, плански, систематски, са јасно утврђеним циљевима, задацима, облицима, методама и садржајима, као и динамиком њихове реализације. Успешна сарадња наставника и родитеља подразумева међусобно поштовање, уважавање животног и радног искуства, образовања, (не)расположења и спремности за комуникацију. Обострана и садржајна сарадња породице и школе треба да допринесе усаглашавању ставова и успостављању континуитета између породичног и друштвеног васпитања деце у целини. Породицу треба учинити пријатном средином за здрав живот и одрастање, задовољавање интересовања и потреба деце, нарочито даровите и приволети је за васпитне (професионалне) утицаје стручњака. Родитељима треба омогућити да укључивањем у неке васпитно – образовне активности школе остварују родитељску функцију и на ширем друштвеном нивоу.

Литература:

- Бојановић, Р. (1979): **Психологија међуљудских односа**, Нолит, Београд
- Будимир – Нинковић, Г. (2006): **Савремена породица и школа**, Учитељски факултет, Јагодина
- Ђорђевић, Ј. (1997): **Настава и учење у савременој школи**, Учитељски факултет Београд
- Ђорђевић, Б. (1985): **Савремена породица и њена васпитна улога**, Просвета, Београд
- Максић, С. и Мирков С. (2007): **Сарадња школе и породице у подстицању талената и креативности младих**, Зборник **Сарадња школе и породице у условима транзиције**, Институт за педагошка истраживања, Београд

- Мандић, П. (1995): Индивидуална комплексност и образовање, Научна књига, Београд
- Милосављевић, Б. (2002): Породица и млади, Филозофски факултет, Бања Лука
- Продановић, Љ. (1979): **У чему, кад, како... сарађивати с родитељима у школи**, ИШРО „Привредно – финансијски водич“ Београд
- Продановић, Љ. (1990): **Садржаји, облици и методе сарадње васпитно – образовних организација и породице**, „Педагошка стварност“ 1-2, Нови Сад
- Станојловић, Б. (1984): **Сарадња породице и школе као фактор интензивнијег рада са младима**, „Педагогија“, 1, Београд

Gordana Budimir - Ninkovic, PhD
Pedagogical Faculty
Jagodina

Cooperation between Family and School Aiming for Motivation of Gifted Students

Abstract: The importance of the cooperation between family and school for the appropriate development of children has often been discussed at various levels. Given that numerous tasks of family and school are shared, it is necessary to undertake studious, interdisciplinary research in order to ensure conditions and monitoring of gifted students development. This is especially important if we are to get an insight into specific characteristics of the development of the gifted. Therefore the cooperation between school and family is of importance; for them to exchange information, knowledge and experience on their role in the process of helping a child become independent, as well as on motivation for learning improvement, knowledge acquisition, ability development and research on contents gifted students are particularly interested in.

Having in mind that the modern development of society, science and technique exerts influence on educational role of a family and that progress of gifted students is the mutual aim of family and school, it is important to encourage responsibility and independence of gifted students in learning.

Key words: family, school, cooperation, gifted students, development, motivation, learning, responsibility, independence.